
ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 330.59

О. В. ДЛУГОПОЛЬСЬКИЙ,
доктор економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Тернопільського національного економічного університету

ДЕРЖАВА (ЗАГАЛЬНОГО) ДОБРОБУТУ В КИТАЇ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ І ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ

Розглянуто ключові напрями формування держави загального добробуту. В історичному контексті проаналізовано економічну політику Китаю щодо формування держави добробуту з виокремленням основних соціальних ініціатив. Охарактеризовано головні проблеми на шляху побудови держави загального добробуту. Зроблено висновки про необхідність переходу від перерозподільних критеріїв оцінки держави добробуту до інституційних.

Ключові слова: держава загального добробуту, соціалізм, соціальна політика, міське і сільське населення, нерівність.

O. V. DLUGOPOL'S'KYI,
Doctor of Econ. Sci.,
Assoc. Professor of the Chair of Economic Theory,
Ternopil' National Economic University

THE STATE OF (TOTAL) WELFARE IN CHINA: STAGES OF FORMATION AND PROBLEMS OF CONSTRUCTION

The key directions of formation of a state of total welfare are considered. In the historical context, China's economic policy concerning the formation of a state of welfare is analyzed with the separation of basic social initiatives. The key problems on the way to the building of a state of total welfare are characterized. The conclusion on the necessity to transit from the redistributive criteria of estimates of a state of welfare to the institutional ones is made.

Keywords: state of total welfare, socialism, social policy, urban and rural populations, inequality.

У численних дослідженнях з теорії суспільного добробуту виокремлюються два фундаментальних підходи, які по-різному пояснюють формування держави загального добробуту (від англ. Welfare State): економічна гіпотеза [1], що акцентує увагу на економічних причинах посилення активності держави у суспільному житті (як реакція на безробіття, бідність і урбанізацію, на необхідність фінансувати масштабні інфраструктурні проекти, освіту і медичне обслуговування) — підхід Г. Віленські; політична гіпотеза [2], що звертає увагу на розвиток держави добробуту як феномену владних (політико-правових) відносин — підхід В. Корпі. І якщо у країнах з класично сильним суспільним сектором і розвинутим грома-

---

Длугопольський Олександр Володимирович (Dlugopol's'kyi Oleksandr Volodymyrovych) — e-mail: dlugopolsky@mail.ru.

дянським суспільством формування Welfare State пояснюється переважно політичним підходом, то у країнах з ринками, що формуються, саме економічні проблеми і об'єктивна нездатність розв'язати їх ринковими механізмами актуалізували генезис держави добробуту.

Класичні праці з теорії добробуту (Р. Тітмусс, Г. Еспінг-Андерсен) виокремлюють декілька моделей (типів) соціальних держав *: ліберальна (залишкова); консервативна (корпоративна) і соціал-демократична (універсальна) (табл. 1). В окремих випадках йдеться також про рудиментарну модель, з притаманною для неї нерозвинутістю системи соціального захисту. Проте за останні 20–30 років країни, які початково було віднесено до такої моделі (головним чином, Середземноморські), здійснили прорив у побудові соціально орієнтованої держави, серйозно підвищивши рівень соціальних витрат у ВВП. Питання ефективності такої політики залишається відкритим, особливо у контексті боргової кризи саме в цих країнах ЄС (Греції, Італії, Португалії, Іспанії). В основу класифікації Р. Тітмусса і Г. Еспінг-Андерсена закладено переважно принцип величини державних витрат у ВВП.

Таблиця 1

**Типологія держав добробуту
(згідно з концепціями Р. Тітмусса і Г. Еспінг-Андерсена)***

№	Моделі	Характеристики	Приклади країн
1.	Ліберальна	Базується на принципах "страхової мережі" та соціальної патології, згідно з якими під соціальний захист падають лише ті категорії населення, що не здатні самостійно забезпечити свій добробут (соціально не захищені), а також на дуалізмі держави й ринку в соціальному страхуванні, забезпеченні житлом, освіті, медичному обслуговуванні, благодійності тощо	США, Канада, Великобританія, Нова Зеландія, Австралія
2.	Консервативна	Базується на принципах субсидіарності (участь різних секторів економіки у сфері соціального захисту) і солідарності (можливість для інституцій нижчого рівня звернутися по допомогу до інституцій вищого рівня без загрози втрати контролю над своєю діяльністю), а також на необхідності забезпечити рівновагу патерналістського інструментарію влади з адресними програмами підтримки різних груп населення як за професійним, так і за майновим критеріями	Німеччина, Австрія, Швейцарія, Франція, Бельгія, Люксембург
3.	Соціал-демократична	Базується на універсальній системі соціального захисту, при якій державні зусилля спрямовуються на мінімізацію соціальних проблем і максимізацію державних доходів через систему прогресивного оподаткування	Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Нідерланди

* Складено на основі: *Titmuss R.M. Social Policy : An Introduction.* — London : George Allan and Unwin, 1974; *Esping-Andersen G. Social Foundations of Postindustrial Economies.* — Oxford : Oxford University Press, 1999; *Esping-Andersen G. Welfare States in Transition : National Adaptations in Global Economies.* — London : Sage, 1996; *Esping-Andersen G. Three Worlds of Welfare Capitalism.* — Oxford : Oxford Polity Press, 1990.

* Соціальна держава (державна загального добробуту, держава благоденства — Welfare State) — політична система, що перерозподіляє матеріальні блага відповідно до принципу соціальної справедливості заради досягнення кожним громадянином гідного рівня життя, згладжування соціаль-

М. Каутто, у свою чергу, досліджував обсяг витрат на соціальну допомогу в натуральній або грошовій формі, виокремлюючи три типи держав: з домінуванням моделі послуг (соціальна допомога надається переважно у натуральній формі – Франція, Німеччина, Фінляндія, Норвегія, Швеція), моделі трансфертів (відповідно, у грошовій формі – Італія, Нідерланди, Австрія, Бельгія), змішаної моделі (Португалія, Греція, Ірландія) [4].

Проте на сьогодні підходи як Г. Еспінг-Андерсена, так і М. Каутто застаріли, оскільки моделі держав добробуту розглядаються у статистиці (без урахування якісних змін, які відбулися за останні десятиріччя), охоплюють надто вузьке коло країн, а критерії, закладені в основу такої класифікації, ігнорують гендерну і сімейну політику [5; 6], не враховують фактор нерівності у первинному розподілі доходів [7]. Також якісні зміни в соціальній політиці приводять до того, що ті чи інші країни часто “мігрують” з групи до групи під впливом екзогенних і ендегенних параметрів (наприклад, за 1990–2006 рр. Португалія стала більш трансфертною, а Великобританія – орієнтованою на модель послуг). Тому багато економістів [8; 9] пропонують розширені версії держав добробуту, включаючи до їх переліку країни Південної та Східної Європи, Азії, Латинської Америки і навіть Африки.

Модель держави добробуту у країнах Азії прийнято називати “конфуціанською” (Південна Корея, Китай, Тайвань, Сінгапур), основними характеристиками якої можна вважати [10]:

- сильну державу з масштабним державним сектором;
- економічний розвиток як найвищу мету державної політики;
- боротьбу з бідністю як стратегію соціально-економічної політики;
- підпорядкованість соціальної політики економічній;
- достатньо низький рівень соціальних витрат у ВВП;
- сильну залежність добробуту і безпеки індивідів від сімейних цінностей;
- орієнтацію на якісні інститути і ліберальну державну політику у сфері підприємницької діяльності;
- делегування частини повноважень у сфері соціального захисту організаціям суспільного сектору.

Азіатський банк розвитку класифікував економіку Китаю як консервативний режим добробуту (Conservative Welfare Regime) [11; 12], проводячи аналогію з моделлю Німеччини, Австрії, Франції тощо, які є орієнтирами для азіатських реформаторів. Говорячи про державу добробуту, слід зазначити, що йдеться, насамперед, про особливості соціальної політики, яку Т. Аїна визначає як “систематичне і навмисне втручання у суспільне життя країни для забезпечення задоволення основних потреб і благополуччя більшості громадян” [13, с. 71]. Соціальна політика виражає суспільно значущі цілі розвитку в рамках законодавства тієї чи іншої країни, існуючих інститутів, адміністративних норм і практики, що склалась, а тому є більш комплексним і широким поняттям, ніж соціальне забезпечення і соціальна робота.

них відмінностей і допомоги нужденним. Уперше термін “соціальна держава” (від нім. Sozialstaat) у 1850 р. вжив Л. фон Штейн, включивши до переліку її функцій “підтримання абсолютної рівності у правах для всіх різних суспільних класів, для окремої приватної особи, що самовизначається, за допомогою своєї влади”, а також стверджуючи, що вона “зобов’язана сприяти економічному і суспільному прогресу всіх своїх громадян, оскільки, врешті-решт, розвиток одного виступає умовою розвитку другого, і саме в цьому розумінні говориться про соціальну державу” [3].

Звертаючись до історії розвитку китайської економіки, зауважимо, що після утворення КНР у 1949 р. почалось активне створення соціалістичної системи з визначеною політикою зайнятості (пожиттєвим наймом) [14]. Усе працездатне населення було організовано у своєрідні виробничі бригади (*danweis*), через які і забезпечувався добробут працівників державних підприємств, службовців органів державного управління та інших організацій держсектору. *Danwei*-система функціонувала у вигляді "міні-держави добробуту", яка базувалася на трьох елементах [15]: строк перебування на роботі (так званий "*iron rice bowl*"), егалітарна зарплата (так званий "*big rice pot*") і пакет добробуту. До економічної реформи 1978 р., пов'язаної з масштабною корпоратизацією і створенням нових фірм, а також введенням системи відповідальності домашніх господарств за своє благополуччя, понад 80% працездатного населення міст працювали за системою *danwei* [16], тоді як у сільських районах фермерів було організовано в комуни, побудовані на колективній власності на землю. Саме комуни в селах і *danweis* у містах стали гарантами забезпечення добробуту. У свою чергу, для тих жителів Китаю, які не були охоплені цими системами гарантії зайнятості, встановлювалися програми соціальної допомоги для забезпечення їхніх базових потреб на мінімальному рівні (як у селах, так і у містах) [17; 18].

Проте "Культурна революція" 1966–1976 рр. спричинила ліквідацію такої системи забезпечення добробуту пересічних громадян, широкомасштабні репресії проти інтелігенції, розгром громадських організацій, колосальну шкоду для науки і освіти, знищення пам'яток культури тощо. У ході нової політичної кампанії розподіл за працею, право на присадибні ділянки, товарно-грошові відносини оголошувалися "буржуазним правом", яке необхідно "обмежувати" (запроваджуючи зрівнялівку). Під прикриттям нової кампанії на багатьох промислових підприємствах і в комунах зазнавали утиску економічні інтереси трудящих: у ряді випадків скасовувалися заходи матеріального заохочення, практикувалася робота у понаднормові години [19]. З 1986 р. політику пожиттєвого найму було замінено на систему індивідуальних контрактів із звільненням підприємств від обов'язку соціального забезпечення трудящих. Освіта, медичне обслуговування і розв'язання житлової проблеми стали непосильним тягарем для переважної більшості громадян КНР, що призводило до соціальної напруженості та масових акцій протесту кінця 1980-х — початку 1990-х років.

Початковим етапом соціально орієнтованих реформ стало відродження комплексних заходів щодо соціальної підтримки традиційно привілейованих груп (державних чиновників і працівників міського формального сектору), для яких медичне страхування і пенсійне забезпечення було введено уже до кінця 1990-х років. Нова Конституція (1982 р.), Закон про працю (1994 р.), Закон про захист прав громадян похилого віку (1996 р.), Закон про всиновлення (1999 р.), Закон про захист інвалідів (2007 р.) [20; 21] стали фундаментом для кардинальних соціальних реформ у Китаї. На початку 2000-х років успішно проведено експерименти з пенсійним страхуванням у сільських районах КНР. З 2007 р. по всій країні запроваджено систему обов'язкової початкової освіти дітей, а також дано гарантії жителям сільських районів щодо забезпечення їх прожитковим мінімумом (*Minimum Subsistence Guarantee*) [17; 10]. У 2007 р. затверджено (а в 2012 р. — значно розширено) програму соціального розвитку КНР ("*social construction*"),

в якій визнавалося право громадян на освіту, медичне обслуговування, зайнятість і пенсійне забезпечення у старості. Згідно з даними офіційної статистики, якщо у 2003 р. медичне страхування було тільки у 3% сільських жителів, які мають на нього право, то на сьогодні – майже 98% [12]. Крім того, велика увага стала приділятися внутрішній міграції – у 2006 р. створено Об'єднаний комітет з міграції сільського населення (Joint Committee on Rural Migration), а із середини 2000-х років почала розвиватися професійна освіта у сфері соціальної роботи. Основні ініціативи соціальної політики Китаю наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Соціальні ініціативи Китаю *

Схеми	Роки	Цілі	Масштаби охоплення
Basic Old-Age Insurance System	1990, 1997	Пенсійне забезпечення формально і неформально зайнятого міського населення	Приблизно 50% населення (із 48,17 млн. осіб у 1990 р. до 122,5 млн. осіб у 2003 р.)
Regulations on Unemployment Insurances	1993	Страхування від безробіття формально зайнятого міського і сільського населення	2009 р. – 326,5 тис. осіб
Basic Medical Insurance for Urban Employees	1996, 2007	Медичний захист працюючого населення у місті (як мінімум, 20 юанів на 1 особу)	2006 р. – 28% міських жителів, 2008 р. – відповідно, понад 60% (26 млн. осіб)
Di Bao Urban	1999	Гарантоване мінімальне забезпечення найбідніших домогосподарств у місті	23 млн. осіб
Social Pension Insurance	2002 (для міського населення), 2009 (для сільського населення)	Субсидії для пенсіонерів	361 млн. осіб сільського і міського населення
New Cooperative Medical Scheme (NCMC, rural)	2003	Відшкодування витрат на медичне обслуговування для сільського населення (як мінімум, 30 юанів на 1 особу)	Майже 100% покриття
Di Bao Rural	2006	Гарантоване мінімальне забезпечення найбідніших домогосподарств у сільській місцевості	52 млн. осіб

* Складено на основі: *Haan A.* The Social Policies of Emerging Economies : Growth and Welfare in China and India // IDRC Working Paper. – 2013. – № 110; *Schmidt S.* China – A Welfare State? The Development of the Welfare Effort in a multi-dimensional Context: Bachelor Thesis. – Netherlands : University of Twente, Faculty of Management and Governance, 2012.

Як справедливо зазначають Г. Женг, С. Кук, Н. Кабір, Г. Суваннарат [22; 23], у Китаї реформи соціального забезпечення стали адекватною реакцією на необхідність абсорбції шоків втрати роботи (колапсу зайнятості) та попередження короткострокових проблем на ринку праці та в соціальній сфері. Таким чином, сучасна система забезпечення добробуту КНР будується на декількох "китах": 1) соціальна допомога у вигляді допомоги по бідності, яка виплачується на основі прожиткового мінімуму для міських жителів — з 1999 р., для сільських — з 2008 р. (надзвичайно залежить від місцевої практики) *; 2) державне соціальне страхування (пенсійне, медичне, по безробіттю, по вагітності та пологах, від виробничої травми); 3) послуги з догляду за людьми похилого віку, сиротами та інвалідами (достатньо вибірково).

Проте, незважаючи на таке різноманіття інструментів соціальної підтримки населення, у Китаї про державу добробуту слід згадувати з величезними застереженнями, оскільки:

— по-перше, багато що із заявленого інструментарію має скоріше рекомендаційний характер і перебуває у стані постійного коригування залежно від реальної соціально-економічної ситуації у країні та в її окремих регіонах;

— по-друге, корупційна складова (у 2013 р. за Corruption Perception Index Китай зайняв 80-ту позицію серед 177 країн світу, а за Bribe Payers Index — 27-му серед 28 країн світу) не дозволяє в повному обсягу фінансувати навіть ті статті соціальних витрат, на які офіційно виділяються кошти;

— по-третє, залишається невирішеним питання про комплексну інтеграцію мігрантів (адже система побутової реєстрації hukou передбачає наявність соціальних прав мігрантів виключно за місцем їхньої реєстрації, а не роботи, а мігранти найчастіше вважаються людьми "другого сорту" і дискримінуються незалежно від наявності тих чи інших прав і свобод);

— по-четверте, для самозайнятих і нерегулярних працівників участь у системі соціального страхування є виключно добровільною, але дорогою процедурою, оскільки всі передбачені внески виплачуються ними індивідуально;

— по-п'яте, затверджені нормативи фінансування є далекими від того, щоб дійсно захищати від бідності, а послуги із соціального забезпечення — мінімальними;

— по-шосте, у країні існують численні привілейовані групи (військові, держслужбовці, працівники партійного апарату) з точки зору пенсійного забезпечення, охорони здоров'я і соціального захисту;

— по-сьоме, невирішеною залишається проблема так званих "незареєстрованих дітей", чия поява пов'язана з особливостями національної сімейної політики, що бере свій початок з 1979 р. ("одна сім'я — одна дитина") **. На доказ серйозності своїх намірів влада Китаю запровадила жорсткі правила. Так, згідно із Законом про народонаселення КНР, у випадку смерті єдиної дитини до досягнення нею 18 років її батьки не мають права ні на народження ще однієї дитини,

---

* Проте слід зазначити, що в Китаї вже давно існує система державних "п'яти гарантій" для найбіднішого населення, згідно з якою витрати на харчування, одяг, житло, медичне обслуговування і ритуальні послуги субсидуються урядом.

** Як правило, громадянам КНР дозволяють мати одну дитину на сім'ю або двох дітей на сім'ю в селі (за умови, що перша дитина — дівчинка). Політика щодо обмеження народжуваності залежить від провінції: наприклад, у жителів Пекіна є можливість мати двох дітей, якщо кожний з батьків був єдиною дитиною у своїй сім'ї.

ні на всиновлення без спеціального дозволу. За народження другої дитини доведеться заплатити штраф близько 10 річних доходів [24].

Головна мета планування сім'ї у Китаї – заохочення пізніх шлюбів і пізнього народження дитини; обмеження чисельності новонароджених з акцентом на поліпшенні комплексних характеристик якості нації; заклик до подружжя мати тільки одну дитину. Молоді сім'ї можуть бути впевнені в тому, що їх єдина дитина до 16 років буде забезпечена турботою держави: їй на пільговій основі нададуть денний догляд, шкільну освіту і медичне обслуговування, а також компенсують частину затрат на її утримання. Водночас планове дітонородження дозволяє китайській жінці уникнути патріархальних традицій багатодітності та тягаря домашньої праці, що, у свою чергу, сприяє зміцненню здоров'я матері та дитини [25].

Таким чином, існуюча у Китаї економіка добробуту базується на системі соціального страхування на користь міського населення, на нерівномірному розподілі медичних послуг між окремими групами населення, на скоріше декларативному, ніж практичному, наданні соціальної допомоги всім нужденним. На думку К. Гао, С. Янга і Ш. Лі [26], держава загального добробуту в місті “є аналогічною тій, яка діє в індустріальних країнах Заходу”, тоді як у сільських районах вона “схожа з тією, яка існує у двадцяти найменш розвинутих країнах”. Якщо у структурі доходів міського населення КНР частка соціальної допомоги становить 20%, то для сільських жителів – усього 2% [10]. Колосальна різниця у рівнях життя людей у містах і селах збереглася досі, навіть незважаючи на відчутний прогрес у стандартах якості життя міських і сільських жителів за 2002–2012 рр. (табл. 3). Між цими двома групами населення Китаю знаходиться великий про шарок мігрантів і незареєстрованих робітників, які мають мізерні соціальні права порівняно із звичайними громадянами країни.

Таблиця 3

Деякі показники якості життя у Китаї *

Індикатори	Роки				Зміна	
	2002		2012		для міського населення	для сільського населення
	для міського населення	для сільського населення	для міського населення	для сільського населення		
Доходи домашніх господарств на душу населення (юані).....	6280	2253	24565	7917	+18285	+5664
Витрати домашніх господарств на душу населення (юані).....	4998	1670	16674	5908	+11676	+4238
Структура витрат домогосподарств (%):						
у тому числі:						
харчування.....	39,4	49,1	36,2	39,3	-3,2	-9,8
одяг.....	10,0	5,7	10,9	6,7	+0,9	+1,0
житло та житлово-комунальні послуги.....	18,8	20,0	15,6	24,2	-3,2	+4,2
транспорт і комунікації.....	8,5	5,6	14,7	11,1	+6,2	+5,5
освіта і культура.....	13,4	11,2	12,2	7,5	-1,2	-3,7
охорона здоров'я.....	6,4	5,2	6,4	8,7	0,0	+3,5
інші товари і послуги.....	3,4	3,1	3,9	2,5	+0,5	-0,6

Закінчення таблиці

Коефіцієнт Джині.....	0,49	0,47	-0,02
Витрати на освіту (% ВВП).....	2,9	3,9	+1,0
Витрати на охорону здоров'я (% ВВП).....	4,62	5,15	+0,53

* Складено на основі: BRICS Joint Statistical Publication 2013. — 240 p.

Кількісно виразити результати побудови держави добробуту так званих "азіатських тигрів" можливо за допомогою Індексу соціального захисту (Social Protection Index – SPI), запропонованого "Asian Development Bank" спочатку для 6 країн (Бангладеш, Індонезії, Монголії, Непалу, Пакистану і В'єтнаму), а потім розширеного – для 35 країн в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. SPI складається з трьох компонентів (табл. 4): 1) індекс соціального страхування (social insurance – SI), який показує рівень розвитку медичного і пенсійного, а також страхування на випадок безробіття; 2) індекс соціальної допомоги (social assistance – SA), який демонструє обсяг соціальних трансфертів для малозабезпечених, розвиток численних соціальних програм підтримки інвалідів, пенсіонерів і дітей; 3) програми на ринку праці (labor market program – LMP), спрямовані на навчання і підвищення кваліфікації, а також на активізацію підприємницької діяльності. Країни Європи і Америки в таких оцінках сьогодні участі не беруть.

Таблиця 4

Компоненти соціального захисту у країнах Азіатсько-Техоокеанського регіону *

№	Компоненти	Витрати (%)	Бенефіціарії (%)
1.	SI (% соціального захисту).....	59	36
	Індивідуальні SI-програми (% загального показника SI):		
	пенсійне страхування.....	65	45
	медичне страхування.....	13	35
	інші види страхування.....	22	20
2.	SA (% соціального захисту).....	36	58
	Індивідуальні SA-програми (% загального показника SA):		
	соціальні трансферти.....	32	34
	програми ліквідації наслідків стихійних лих.....	14	15
	програми турботи про дітей.....	34	31
	програми допомоги людям похилого віку.....	12	8
	програми охорони здоров'я.....	5	9
	програми захисту інвалідів.....	3	2
3.	LMP (% соціального захисту).....	5	6
	Індивідуальні LMP-програми (% загального показника LMP):		
	програми навчання і перепідготовки.....	46	48
	стартовий капітал для програм підтримки бізнесу.....	54	52

* Складено на основі: The Social Protection Index: Assessing Results for Asia and the Pacific. Asian Development Bank, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adb.org>.

SPI є індикатором, відносно простим для розрахунків, оскільки передбачає ділення обсягу витрат на соціальні потреби тієї чи іншої держави на загальну кількість потенціальних бенефіціаріїв усіх програм соціального захисту. Результат виражається як у числовому коефіцієнті – від 0 (мінімальне значення) до 0,5 (максимальний показник), так і у % ВВП країни на душу населення.

Згідно з таблицею 5, серед країн Східної Азії КНР займає найменш вигрешне становище за всіма компонентами SPI, і навіть на фоні середньостатистичних показників по країнах Східної, Центральної та Західної Азії позиції Китаю у сфері забезпечення добробуту громадян є досить низькими. Лише порівняно з країнами Південної та Південно-Східної Азії, а також Тихоокеанського регіону SPI Китаю є істотно вищими.

Таблиця 5

Значення SPI по окремих складових і регіонах *

Країни, регіони	SPI	SI	SA	LMP
Центральна і Західна Азія				
Узбекистан.....	0,343	0,528	0,214	0,002
Азербайджан.....	0,187	0,264	0,128	0,001
Киргизстан.....	0,151	0,105	0,237	0,008
Грузія.....	0,137	0,163	0,127	0,000
Вірменія.....	0,085	0,066	0,115	0,011
Таджикистан.....	0,039	0,092	0,020	0,004
У середньому по регіону...	0,157	0,203	0,140	0,004
Східна Азія				
Японія.....	0,416	0,523	0,213	0,067
Монголія.....	0,206	0,239	0,166	0,141
Південна Корея.....	0,200	0,216	0,181	0,059
КНР.....	0,139	0,172	0,075	0,048
У середньому по регіону...	0,240	0,288	0,159	0,078
Південна Азія				
Шрі-Ланка.....	0,121	0,227	0,036	0,037
Мальдіви.....	0,073	0,052	0,131	0,011
Непал.....	0,068	0,098	0,055	0,014
Індія.....	0,051	0,019	0,044	0,250
Пакистан.....	0,047	0,104	0,017	0,012
Афганістан.....	0,046	0,003	0,050	0,096
Бангладеш.....	0,043	0,020	0,038	0,164
Бутан.....	0,036	0,025	0,055	0,001
У середньому по регіону...	0,061	0,069	0,053	0,073
Південно-Східна Азія				
Сінгапур.....	0,169	0,282	0,025	0,031
Малайзія.....	0,155	0,281	0,026	0,004
В'єтнам.....	0,137	0,231	0,044	0,043
Таїланд.....	0,119	0,154	0,082	0,025
Філіппіни.....	0,085	0,182	0,022	0,055
Індонезія.....	0,044	0,028	0,073	0,015
Лаос.....	0,026	0,043	0,018	0,001
Камбоджа.....	0,020	0,013	0,024	0,035
У середньому по регіону...	0,095	0,152	0,039	0,026
Тихоокеанський регіон				
Маршаллові острови.....	0,167	0,339	0,068	0,011
Палау.....	0,148	0,228	0,091	0,001
Східний Тимор.....	0,140	0,000	0,221	0,056

Закінчення таблиці

Самоа.....	0,066	0,133	0,028	0,212
Фіджі.....	0,060	0,083	0,051	0,007
Соломонові острови.....	0,045	0,104	0,015	0,012
Науру.....	0,034	0,025	0,050	0,000
Вануату.....	0,025	0,037	0,020	0,000
Папуа-Нова Гвінея.....	0,005	0,010	0,001	0,000
У середньому по регіону...	0,077	0,106	0,061	0,033

* Складено на основі: The Social Protection Index : Assessing Results for Asia and the Pacific. Asian Development Bank, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.adb.org>.

Сьогодні політику модернізації економіки країни спрямовано на побудову так званого "заможного суспільства". На XVIII з'їзді Компартії Китаю було затверджено такі цілі його розвитку до 2020 р. [27] — подвоїти ВВП і середні доходи міського та сільського населення порівняно з 2010 р., тим самим забезпечивши розв'язання найважливішого завдання повної побудови середньозаможного суспільства, а до середини поточного століття створити багату, могутню, демократичну, цивілізовану і гармонійно модернізовану соціалістичну державу. Вперше у завданнях держави було порівняно разом макроекономічні показники і коефіцієнти доходів населення, а це свідчить про те, що держава дійсно бажає, щоб усі жителі Китаю відчували на собі позитивний результат розвитку країни і жили за загальної заможності. Проте актуальними для вирішення такої глобальної проблеми залишаються:

- підвищення пенсійного віку або субсидування зайнятості людей похилого віку (якщо на Заході держава загального добробуту позбавляє людей похилого віку бідності, то на Сході — лінощів);
- інвестиції в людський і соціальний капітали;
- створення ефективних мотиваторів для підприємницької діяльності з метою зменшення тягаря соціальних витрат;
- адресна допомога бідним і виключення із соціальних програм багатих;
- використання ІКТ у системі надання соціальних послуг населенню.

Вважаємо, що у перспективі соціальна політика Китаю так і залишиться орієнтованою на продуктивність, коли вирішення соціальних проблем є підзвітним фінансово-економічній ситуації у країні. Цьому сприяють як демографічні проблеми КНР, так і система існуючих настанов прагматизму, в якій витрати у соціальній сфері розглядаються як непродуктивні, що не приносять віддачі (за виключенням інфраструктурних проектів). Конфуціанські цінності також сприяють побудові держави загального добробуту, яка, проте, не просуває ідею класичного соціалізму з його жорсткою зрівнялівкою, а дозволяє приватну власність на землю і засоби виробництва. Ідеальна конфуціанська держава стоїть на сторожі справедливості, прав людини, рівних можливостей для саморозвитку кожного і досягнення моральної досконалості [28].

Резюмуючи, зазначимо, що побудова держави загального добробуту є можливою у будь-якій країні світу (у тому числі і в КНР), тільки акцент у ціннісних орієнтирах слід переносити з перерозподільних критеріїв (величина державних і соціальних витрат у ВВП) на інституційні (масштаб інвестицій у людський і соціальний капітали) [29]. Саме від рівня розвитку науки і освіти, від ступеня довіри у суспільстві до інститутів влади, які проводять соціальну політику того чи іншого характеру, орієнтуючись на стан макроекономічної динаміки, освіченість на-

селення в економічному, правовому і політичному аспектах, у майбутньому залежатимуть ефективність розвитку Welfare State, а також адекватність сприйняття громадянами різних країн різних соціально-економічних критеріїв, які закладаються в основу держави добробуту як на Заході, так і на Сході.

Список використаної літератури

1. *Wilensky H.L.* The Welfare State and Equality: Structural and Ideological Roots of Public Expenditures. – USA : University of California Press, 1975. – 151 p.
2. *Korpi W.* The Democratic Class Struggle. – London : Routledge and Kegan Paul, 1983.
3. *Постников В.Г.* Становление социального государства, его конституционно-правовые и политические характеристики // Журнал российского права. – 2005. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lawmix.ru/comm/1948>.
4. *Kautto M.* Investing in Services in West European Welfare States // Journal of European Social Policy. – 2002. – Vol. 12(1). – P. 53–65.
5. *Daly M., Lewis J.* Introduction: Conceptualizing Social Care in the Context of Welfare State Restructuring / Gender, Social Care and Welfare State Restructuring in Europe. – Ashgate : Brookfield, 1998.
6. *Orloff A.S.* Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of State Policies and Gender Relations // American Sociological Review. – 1993. – Vol. 58. – № 3. – P. 303–328.
7. *Castles F.G.* Families of Nations: Patterns of Policy in Western Democracies. – Aldershot : Dartmouth Publishing, 1993.
8. *Castles F.G., Leibfried S., Lewis J., Obinger H., Pierson C.* The Oxford Handbook of the Welfare State. – Oxford : Oxford University Press, 2010.
9. *Deacon B.* Global Social Policy and Governance. – London : Sage, 2007.
10. *Ringen S., Ngok K.* What Kind of Welfare State is Emerging in China? // UNRISD Working Paper. – 2013. – № 2.
11. People's Republic of China: Toward Establishing a Rural Health Protection Scheme. – Manila : Asian Development Bank, 2002.
12. *Giovanni J., Levchenko A., Zhang J.* The Global Welfare Impact of China: Trade Integration and Technological Change // IMF Working Paper. – 2012. – № 79.
13. *Aina T.A.* West and Central Africa: Social Policy for Reconstruction and Development / Morales-Gymez D. Transnational Social Policies. The New Challenges of Globalization. – London : Earthscan, 1999. – P. 69–87.
14. *Dreze J., Sen A.K.* Hunger and Public Action. – Oxford : Clarendon Press, 1989.
15. *Lu F.* The Work Unit: A Special Type of Social Organization // Social Sciences in China. – 1989. – № 1. – P. 42–51.
16. *Wong L.* Marginalization and Social Welfare in China. – London : Routledge, 1999.
17. *Chan C.K., Ngok K.L., Phillips D.* Social Policy in China: Development and Wellbeing. – Bristol : Policy Press, 2008.
18. *Leung J.C.B., Nano R.C.* Authority and Benevolence: Social Welfare in China. – Hong Kong : Chinese University Press, 1995.
19. *Усов В.Н.* Культурная революция в Китае / Китай: история в лицах и событиях. – М., 1991.
20. *Saich T.* Governance and Politics in China. – New York : Palgrave Macmillan, 2011.

21. *Lieberthal K.* Governing China: From Revolution Through Reform. — New York : Norton, 2004.
22. *Zheng G.C.* China's Social Security in Thirty Years. — Beijing : People's Press, 2008.
23. *Cook S., Kabeer N., Suwannarat G.* Social Protection in Asia. — Delhi : Har-Anand Publications, 2003.
24. *Кутелева А.* Важно не количество, а качество: демографическая политика Китая [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.kreml.org>.
25. Политика планирования семьи в Китае [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.easttime.ru/countries/int/3/8/112.html>.
26. *Gao Q., Yang S., Li S.* The Chinese Welfare State in Transition: 1988–2007 // *Journal of Social Policy*. — 2013. — Vol. 42. — P. 743–762.
27. *Сиюнь Чж.* Развитие Китая создает новый шанс для углубления китайско-украинских отношений стратегического сотрудничества и партнерства [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ua.chineseembassy.org>.
28. *Уайт Х.* Конфуцианские ценности, "социализм с китайским лицом" или "быть богатым — это прекрасно" // *Голос России*. — 2012. — 23 нояб. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://rus.ruvr.ru/2012_11_23.
29. *Козюк В.В., Длугопольский А.В.* Государство (всеобщего) благосостояния: китайский вариант / Россия и Китай: история и перспективы сотрудничества : матер. IV междунар. науч.-практ. конф. (14–19.05.2014). — Вып. 4. — Благовещенск — Хэйхэ — Харбин : Изд-во БГПУ, 2014. — С. 188–195.

References

1. Wilensky H.L. The Welfare State and Equality: Structural and Ideological Roots of Public Expenditures. USA, Univ. of California Press, 1975.
2. Korpi W. The Democratic Class Struggle. London, Routledge and Kegan Paul, 1983.
3. Postnikov V.G. *Stanovlenie sotsial'nogo gosudarstva, ego konstitutsionno-pravovye i politicheskie kharakteristiki* [Establishment of a social state, its constitutional-legal and political characteristics]. *Zhurnal Ross. Prava — Journal of Russian Law*, 2005, No. 1, available at: <http://www.lawmix.ru/comm/1948> [in Russian].
4. Kautto M. Investing in Services in West European Welfare States. *Journal of European Social Policy*, 2002, Vol. 12(1), pp. 53–65.
5. Daly M., Lewis J. Introduction: Conceptualizing Social Care in the Context of Welfare State Restructuring, in: *Gender, Social Care and Welfare State Restructuring in Europe*. Ashgate, Brookfield 1998.
6. Orloff A.S. Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of State Policies and Gender Relations. *Amer. Sociol. Review*, 1993, Vol. 58, No. 3, pp. 303–328.
7. Castles F.G. Families of Nations: Patterns of Policy in Western Democracies. Aldershot, Dartmouth Publ., 1993.
8. Castles F.G., Leibfried S., Lewis J., Obinger H., Pierson C. The Oxford Handbook of the Welfare State. Oxford, Oxford Univ. Press, 2010.
9. Deacon B. Global Social Policy and Governance. London, Sage, 2007.
10. Ringen S., Ngok K. What Kind of Welfare State is Emerging in China? *UNRISD Working Paper*, 2013, No. 2.
11. People's Republic of China: Toward Establishing a Rural Health Protection Scheme. Manila, Asian Development Bank, 2002.

12. Giovanni J., Levchenko A., Zhang J. The Global Welfare Impact of China: Trade Integration and Technological Change. *IMF Working Paper*, 2012, No. 79.
13. Aina T.A. West and Central Africa: Social Policy for Reconstruction and Development, in: Morales-Gymez D. Transnational Social Policies. The New Challenges of Globalization. London, Earthscan, 1999, pp. 69–87.
14. Dreze J., Sen A.K. Hunger and Public Action. Oxford, Clarendon Press, 1989.
15. Lu F. The Work Unit: A Special Type of Social Organization. *Social Sciences in China*, 1989, No. 1, pp. 42–51.
16. Wong L. Marginalization and Social Welfare in China. London, Routledge, 1999.
17. Chan C.K., Ngok K.L., Phillips D. Social Policy in China: Development and Wellbeing. Bristol, Policy Press, 2008.
18. Leung J.C.B., Nano R.C. Authority and Benevolence: Social Welfare in China. Hong Kong, China Univ. Press, 1995.
19. Usov V.N. *Kul'turnaya Revolutsiya v Kitae*. [Cultural Revolution in China], in: *Kitai: Istoriya v litsakh i Sobytyakh – China: History in Persons and Events*. Moscow, 1991 [in Russian].
20. Saich T. Governance and Politics in China. New York, Palgrave Macmillan, 2011.
21. Lieberthal K. Governing China: From Revolution Through Reform. New York, Norton, 2004.
22. Zheng G.C. China's Social Security in Thirty Years. Beijing, People's Press, 2008.
23. Cook S., Kabeer N., Suwannarat G. Social Protection in Asia. Delhi, Har-Anand Publ., 2003.
24. Kuteleva A. *Vazhno ne kolichestvo, a kachestvo: demograficheskaya politika Kitaya* [The Quality, Rather Than the Amount, is of Importance: China's Demographic Policy], available at: <http://www.kreml.org> [in Russian].
25. *Politika planirovaniya sem'i v Kitae* [The Policy of the Planning of a Family in China], available at: <http://www.easttime.ru/countries/int/3/8/112.html> [in Russian].
26. Gao Q., Yang S., Li S. The Chinese Welfare State in Transition: 1988–2007. *J. of Social Policy*, 2013, Vol. 42, pp. 743–762.
27. Siyun' Zh. *Razvitie Kitaya sozdaet novyi shans dlya uglubleniya kitaisko-ukrainskikh otnoshenii strategicheskogo sotrudnichestva i partnerstva* [Development of China Creates a New Chance for the Deepening of the China-Ukraine Relations of the Strategic Collaboration and Partnership], available at: <http://www.ua.chineseembassy.org> [in Russian].
28. White Ch. *Konfutsianskie tsennosti, "sotsializm s kitaiskim litsom" ili "byt' bogatym – eto prekrasno"* [The Confucius Values, "Socialism With the Chinese Face" or "to Be Rich is Beautiful"]. *Golos Rossii – Russia's Voice*, November 23, 2012, available at: http://rus.ruvr.ru/2012_11_23 [in Russian].
29. Kozyuk V.V., Dlugopol'skii A.V. *Gosudarstvo (vseobshchego) blagosostoyaniya: kitaiskii variant, v: Rossiya i Kitai: istoriya i perspektivy sotrudnichestva. Materialy IV mezhdunar. nauch.-prakt. konfer. (14–19.05.2014)* [The State of (Total) Welfare: the Chinese Version, in: Russia and China: History and Perspectives of Collaboration. Proceed. of IV Intern. Sci.-Pract. Conference (May 14–19, 2014)]. Issue 4, Blagoveshchensk, Heihe, Harbin, Publ. House of BGPU, 2014, pp. 188–195 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 24 березня 2014 р.
і була оновлена 30 червня 2014 р.